

TAK
BEZPIECZNEJ
ZABAWCE

INFORMACJA
ZE WSPÓLNEGO
PROJEKTU
KAS, IH I UOKIK
BEZPIECZEŃSTWO
CHEMICZNE
IMPORTOWANYCH
ZABAWEK (FTALANY)

TAK BEZPIECZNEJ ZABAWCE

WSTĘP

Swobodny przepływ bezpiecznych i spełniających obowiązujące wymagania towarów w ramach Jednolitego Rynku jest jednym z fundamentów Unii Europejskiej. Jednak nie wszystkie towary wytwarzane poza Unią Europejską (UE) i sprowadzane na jej teren spełniają obowiązujące w niej wymagania. Skuteczną formą eliminowania wyrobów niezgodnych lub stanowiących zagrożenie, a sprowadzanych z krajów trzecich, jest zatrzymywanie ich przez organ celno-skarbowy już na granicy.

Funkcjonariusze Krajowej Administracji Skarbowej (KAS), w przypadku wystąpienia przesłanek określonych w art. 27 ust. 3 rozporządzenia 765/2008¹, mogą zatrzymać wyrób na granicy i przed dopuszczeniem go do obrotu zwrócić się do właściwego, ze względu na przedmiot wniosku, organu nadzoru rynku o wydanie opinii czy wyrób spełnia wymagania. W przypadku zabawek wnioski są kierowane do Inspekcji Handlowej. W ramach sprawdzania czy wyrób speł-

nia wymagania, organ nadzoru rynku może pobrać go do badań laboratoryjnych. Wydanie opinii o niespełnieniu przez zabawkę wymagań, powoduje niedopuszczenie jej do swobodnego obrotu na terenie UE. Jeśli poziom stwierdzonego zagrożenia jest poważny, np. stwierdzono w wyniku badań niebezpiecznej substancji zagrażającej zdrowiu dzieci, taka zabawka powinna być zniszczona.

CEL WSPÓLNEGO PROJEKTU:

Celem projektu było zapobieżenie, aby na teren Polski dopuszczono zabawki, które stwarzają poważne zagrożenie chemiczne dla dzieci. Zapewnienie wysokiego poziomu ochrony zdrowia i bezpieczeństwa dzieci jest priorytetem Inspekcji Handlowej (IH) i Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK), jak i KAS, dlatego przeprowadzono wspólny projekt, podczas którego sprawdzono bezpieczeństwo importowanych zabawek w zakresie właściwości chemicznych w zakresie dopuszczalnego poziomu stężenia ftalanów.

TAK BEZPIECZNEJ ZABAWCE

ZAGROŻENIE:

Ftalany to inaczej estry kwasu ftalowego, używane przy produkcji plastiku, w szczególności przy produkcji miękkiego polichlorku winylu (PCW), jako zmiękczacze nadający wyrobom z tworzyw sztucznych odpowiednią elastyczność. Zatem ftalany to zmiękczacze, których dodatek do plastikowego materiału powoduje nadanie elastyczności polimerowi, który pierwotnie jest twardy lub niewystarczająco miękki.

Dopuszczalne stężenie ftalanów w zabawkach to 0,1% w stosunku do masy materiału z dodatkiem plastyfikatorów. Występowanie tych związków w stężeniach wyższych niż dopuszczalne jest niebezpieczne dla dzieci. Toksyczność ftalanów może być różna. Niektóre z nich mogą powodować zaburzenia płodności i przyczyniać się do przedwczesnych porodów,

jak również do wystąpienia wad wrodzonych i niższej wagi urodzeniowej. Stwierdzono również, że mogą przyczyniać się do rozwoju innych chorób, takich jak alergia, uszkodzenia wątroby i nerek oraz nowotworów.

Największe prawdopodobieństwo wykrycia ftalanów jest w zabawkach wykonanych w całości z polichlorku winylu (PCW) lub posiadających elementy z PCW. PCW nie posiada charakterystycznego zapachu, zatem nie można go w ten sposób wykryć. Obecność ftalanów nie jest też związana bezpośrednio z kolorystyką użytego materiału.

TERMIN PROJEKTU:

Działania były prowadzone od 1 lutego do 31 marca 2021 r.

TAK BEZPIECZNEJ ZABAWCE

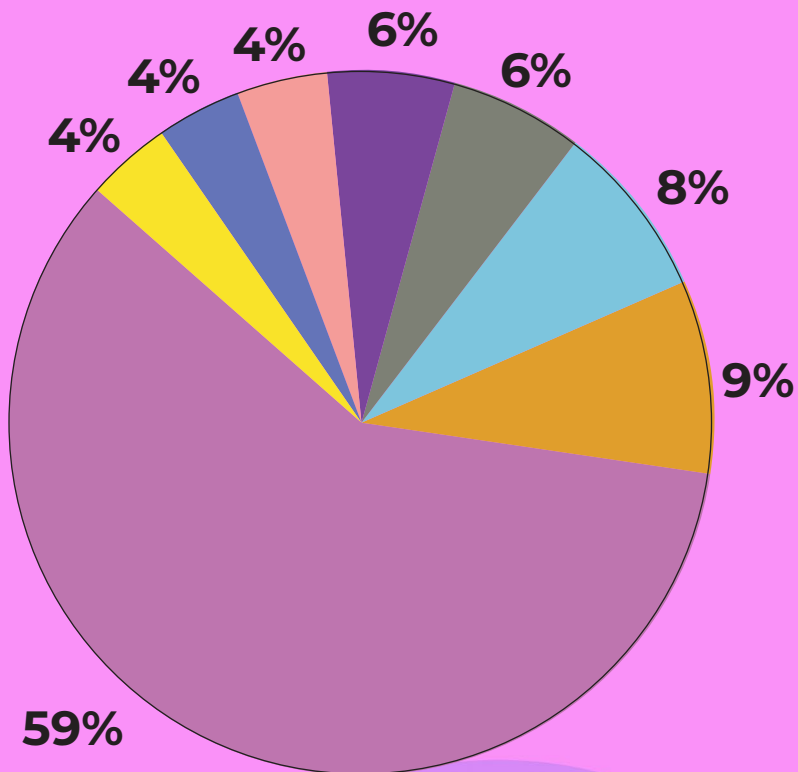
PRZEDMIOT PROJEKTU:

Działania skupiły się na zabawkach wykonanych z miękkiego plastiku lub z częściami wykonanymi z takiego materiału. Grupy zabawek, w których najczęściej wykrywane są ftalany to: lalki, piszczki, zabawki do kąpielii, zabawki z przyssawkami, piłki, piłki do skakania (inaczej zwierzątka do skakania, na których można usiąść), kucyki, jednorożce, maski, skakanki, samochodziki i inne pojazdy dla dzieci posiadające miękkie opony, gryzaki, grzechotki. Udział poszczególnych kategorii zabawek, które zostały przebadane w ramach projektu prezentuje poniższy wykres 1. Zdecydowanie najwięcej pobranych do badań zabawek, bo blisko 60%, stanowiły lalki.

LABORATORIA:

Nie każda zabawka zatrzymana na granicy nadawała się do pobrania do badań laboratoryjnych w ramach wspólnego projektu. W celu ułatwienia typowania zabawek, w których potencjalnie mogły zostać znalezione ftalany, laboratorium UOKiK w Łodzi opracowało pomocne wskazówki, tj. zabawka musiała być wykonana z materiałów miękkich, giętkich, elastycznych, ale nierozciągliwych oraz zaliczać się do rodzaju zabawek, w których dotąd najczęściej wykrywano ftalany (np. lalki, figurki, piłki). Pobrane próbki wysyłano do badań w laboratoriach KAS – Centralnego Laboratorium Celno-Skarbowego Izby Administracji Skarbowej w Warszawie oraz Laboratorium Pomorskiego Urzędu Celno-Skarbowego w Gdyni (37 próbek), a także do Specjalistycznego Laboratorium Produktów Włókienniczych i Analizy Instrumentalnej UOKiK z siedzibą w Łodzi (21 próbek).

- lalka
- zabawka pociskowa
- gryzak
- basenik
- zabawki do wody
- piłka
- piłka do skakania
- samochodzik

**UDZIAŁ POSZCZEGÓLNYCH KATEGORII
ZABAWEK PRZEBADANYCH POD KĄTEM
WYSTĘPOWANIA FTALANÓW**

MIEJSCE ODPRAWY:

W okresie trwania projektu, zabawki podlegające jego założeniom, zatrzymano w 6 urzędach celno-skarbowych w: Gdańsku, Lublinie, Poznaniu, Krakowie, Łodzi oraz Warszawie. Zatem, zgodnie z procedurą, w projekt były zaangażowane wojewódzkie inspektoraty IH (WIIH), na terenie których funkcjonariusze KAS dokonywali zatrzymań i wnioskowali o wydanie opinii o spełnianiu wymagań. Najwięcej zabawek, bo 62% ogółu przebadanych zabawek, pobrano do badań w Gdańsku (36 próbek). Następnie w: Lublinie (13 próbek), Poznaniu (4 próbki), Krakowie i Łodzi (po 2 próbki), a najmniej w Warszawie (1 próbka). Oznacza to, że najwięcej zabawek sprowadzanych jest drogą morską.

WYNIKI PROJETU:

Łącznie na granicy funkcjonariusze służby celno-skarbowej skontrolowali ponad 316 tys. sztuk zabawek, z czego ponad 114 tys. szt. zabawek nie spełniało wymagań (ok. 36%), w tym formalnych. Opinie dla organów celno-skarbowych mogły być wydawane również w przypadku zabawek, które nie były pobierane do badań, ale zostały zatrzymane na granicy. Łącznie w ramach projektu WIIH wydały 83 opinie – 13 pozytywnych² oraz 70 negatywnych opinii celno-skarbowych³.

Poza sprawdzeniem właściwości chemicznych, WIIH

weryfikowały także zgodność pobieranych zabawek z wymaganiami formalnymi (oznakowanie i poprawność dołączonej dokumentacji) określonymi w rozporządzeniu Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 20 października 2016 r. w sprawie wymagań dla zabawek⁴ oraz w ustawie z dnia 13 kwietnia 2016 r. o systemach oceny zgodności i nadzoru rynku⁵. Niezgodności formalne⁶ stwierdzone w zabawkach najczęściej polegały na:

- braku lub niepełnych danych identyfikujących producenta lub importera (w 54 przypadkach), co oznacza, że w przypadku problemów z zabawką, nabywca nie będzie w stanie zwrócić się do podmiotu odpowiedzialnego oraz utrudnia to działania organom kontroli;
- braku lub nieprawidłowo sporządzonej deklaracji zgodności (44 przypadków), co oznacza, że producent nie przeprowadził właściwej procedury oceny zgodności i nie potwierdził, że zabawka spełnia obowiązujące na terenie UE wymagania;
- braku wymaganych ostrzeżeń, np. symbolu „0-3” i wskazania zagrożenia jakie może stwarzać zabawka dla najmłodszych, tam gdzie powinien być wskazany (w 11 przypadkach), co oznacza, że użytkownik lub opiekun dziecka nie będą w stanie podjąć stosownych działań, aby zapobiec zagrożeniu;

-
- braku informacji umożliwiającej identyfikację zabawki (w 8 przypadkach), co oznacza, że w przypadku reklamacji nie będzie możliwa dokładna identyfikacja zabawki oraz utrudni to działania organowi kontroli;
  - braku oznakowania CE (w 5 przypadkach), co oznacza brak potwierdzenia przez producenta spełniania obowiązujących wymagań i potencjalne zagrożenie dla bawiących się dzieci, np. poprzez występowanie niedozwolonych substancji chemicznych w zabawce;
  - niewskazaniu ryzyka związanego z użytkowaniem zabawki (w 4 przypadkach), co oznacza, że użytkownik lub opiekun może nie być świadomy ryzyka związanego z użytkowaniem zabawki;
  - braku instrukcji lub wymaganych ostrzeżeń w języku polskim (w 3 przypadkach), co oznacza, że użytkownik lub opiekun dziecka może użyć zabawki niezgodnie z przeznaczeniem przewidzianym przez producenta albo niewłaściwie ją konserwować.

Po wydaniu negatywnej opinii celnej, dotyczącej wyłącznie niezgodności formalnych, organ nadzoru rynku może wskazać zakres działań, jaki należy podjąć w celu usunięcia stwierdzonych niezgodności formalnych (np. brak adresu producenta lub importera, niekompletna deklaracja zgodności). Na wniosek impor-

tera, organ celno-skarbowy może wyrazić zgodę, na dokonanie stosownych działań w ramach właściwej procedury celnej. Takich opinii wydano 41. Importerzy są w trakcie przeprowadzania działań naprawczych, po których ich towar będzie mógł zostać dopuszczony do obrotu⁷ (dotyczy ponad 88 tys. zabawek).

Łącznie spośród ponad 238 tys. szt. zabawek, spełniających założenia projektu, a zatrzymanych przez funkcjonariuszy celno-skarbowych, pobrano i przebadano 58 próbek zabawek. Aż w 21 z nich stwierdzono przekroczenie dopuszczalnego stężenia ftalanów (ok. 36% przebadanych), czyli w 10 648 szt. zabawek (ok. 11%). Najwyższy poziom ftalanu wykryto w piłce do skakania, gdzie stwierdzono przekroczenie dopuszczalnego stężenia ftalanu diizobutyli (DIBP) aż 370 razy.⁸ Szczegółowe wyniki znajdują się w załączonyj tabeli z wynikami.

Jeśli zabawka stwarza poważne zagrożenie, tzn. wykryto niedozwolone stężenie ftalanu, nie jest dopuszczana do obrotu i może zostać zniszczona (21 przypadków – opinie wydane przez WIIH Lublin – 11, WIIH Gdańsk – 9 oraz WIIH Warszawa – 1). W przypadku dwóch zabawek (po jednej z WIIH Gdańsk i Warszawy) decyzje o zniszczeniu czekają na uprawnomocnienie się (łącznie 4 082 szt.) Przekroczenie dozwolonego stężenia ftalanu w zabawce oznacza, że stwarza ona poważne zagrożenie i nie może znaleźć się na rynku Unii Europejskiej.

TAK BEZPIECZNEJ ZABAWCE

PODSUMOWANIE PROJETU:

Jest to drugi wspólny projekt przeprowadzony przez KAS, IH i UOKiK w obszarze bezpieczeństwa chemicznego zabawek. Poprzedni był wspólną akcją państw Grupy Wyszehradzkiej (V4), przeprowadzoną pod koniec 2017 roku. Celem poprzedniej inicjatywy było niedopuszczenie na teren UE zabawek stwarzających zagrożenie chemiczne (także badano stężenie ftalanów w plastikowych zabawkach), które zostały zgłoszone do odprawy w państwach regionu V4. W trakcie tej interwencji udało się wypracować procedury i zdobyć doświadczenie, dzięki którym tak sprawnie przeprowadzono obecny wspólny projekt.

Wyniki obecnego projektu pokazały, że nadal potrzebna jest ścisła współpraca między KAS, IH oraz UOKiK w obszarze bezpieczeństwa chemicznego zabawek, gdyż ok. 36% zbadanych próbek zabawek okazało się stwarzać poważne zagrożenie chemiczne.

Dzięki dobrej współpracy tych instytucji możliwe było wyeliminowanie niebezpiecznych zabawek już na granicy. Te zabawki nie znalazły się w rękach naszych pociech! W porównaniu do wyników inicjatywy z 2017 r., rezultaty badań obecnego wspólnego projektu pokazały spadek o 9 pkt proc. W zakresie stwarzania zagrożenia chemicznego przez importowane zabawki (poprzednio na 55 pobranych próbek w 25 wykryto przekroczenie dozwolonego stężenia ftalanów – co stanowiło ok. 45%; zniszczono 27 854 szt. zabawek). Może świadczyć to o coraz większej świadomości i staranności polskich importerów co do bezpieczeństwa chemicznego sprowadzanych zabawki.

DZIAŁANIA IH I UOKiK NA RYNKU ZABAWEK:

Inspekcja Handlowa, w tym na zlecenie Prezesa UOKiK, prowadzi regularne kontrole i interwencje na rynku zabawek, w tym sprawdzając bezpieczeństwo chemiczne poprzez badania prowadzone przez pracowników Specjalistycznego Laboratorium Produktów Włókienniczych i Analizy Instrumentalnej UOKiK w Łodzi.

W latach 2018–2021 laboratorium UOKiK w Łodzi przebadano następującą liczbę próbek zabawek pobranych przez inspektorów WIIH na rynku:

- 2018 – zbadano 171 próbek, z czego zakwestionowano 46 (ok. 27%);
- 2019 – zbadano 122 próbek, z czego zakwestionowano 22 (ok. 18%);
- 2020 – zbadano 156 próbek, z czego zakwestionowano 36 (ok. 23%);
- do 30 kwietnia 2021 r. – zbadano 90 próbek, z czego zakwestionowano 18 (20%).

Łącznie, w ciągu 4 lat (2018– 30 kwietnia 2021), laboratorium UOKiK przebadano 549 próbek pobranych przez inspektorów IH na rynku, stwierdzając przekroczenie dopuszczalnego stężenia ftalanów w 122 z nich (ok. 22%).

Opinie dla KAS dotyczące spełniania wymagań przez importowane zabawki są wydawane na bieżąco przez WIIH, w tym także pobierane są zabawki do badań laboratoryjnych w zakresie pozostałych właściwości, takich jak mechaniczne i fizyczne, które bada laboratorium UOKiK w Lublinie. Zatem widać, że współpraca przynosi wymierny rezultat w postaci niedopuszczenia niebezpiecznych zabawek do obrotu w Polsce.

Bez względu gdzie pobierane są próbki do badań, z rynku czy na granicy, ftalany niezmiennie wykrywane są w miękkich, plastikowych elementach lalek (np. miękkich głowach), figurkach (np. koniki), zabawkach do ściskania (np. piszczkach) i piłkach.

W latach 2018 – 20 maja 2021 r. polski Punkt Kontaktowy systemu RAPEX⁹ zgłosił za pomocą tego systemu łącznie 120 notyfikacji dotyczących zabawek stwarzających poważne zagrożenie, ze względu na stwierdzenie zawyżonego stężenia ftalanów (48 w 2018 r., 21 w 2019 r., 20 w 2020 r. oraz 31 – do 20 maja 2021 r., w tym z projektu).

Do 20 maja 2021 r. w systemie RAPEX zamieszczono 20 zgłoszeń dotyczących zabawek zatrzymanych na granicy w ramach obecnego wspólnego projektu, aby ostrzec organy z pozostałych państw członkowskich o poważnym zagrożeniu jakie stwarzały oraz wskazać zagraniczne podmioty gospodarcze, które powinny być objęte szczególnym nadzorem, ze względu na udostępnianie niebezpiecznych zabawek.

Przypisy końcowe

1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady WE nr 765/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. ustanawiającego wymagania w zakresie akredytacji i nadzoru rynku odnoszące się do warunków wprowadzania produktów do obrotu i uchylające rozporządzenie (EWG) nr 339/93 (Dz. Urz. UE L 218 z 13.08.2008 r., str. 30); zgodnie z art. 27 ust. 3 – gdy funkcjonariusz celny przypuszcza, że produkt prawidłowo zmontowany, konserwowany i używany stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia, bezpieczeństwa, środowiska, lub z uwagi na inny interes publiczny, produktowi nie towarzyszy dokumentacja lub nie jest oznakowany zgodnie z unijnym prawodawstwem harmonizacyjnym, lub na produkcie umieszczono fałszywe, lub mogące wprowadzić w błąd oznakowanie CE, może zawiesić jego dopuszczenie do obrotu.
2. Tzn. zabawka okazała się zgodna z wymaganiami i nie zawierała niedozwolonych substancji.
3. Zabawka mogła nie spełniać wymagań chemicznych albo jedynie wymagań formalnych. W drugim przypadku możliwe było usunięcie niezgodności.
4. Dz. U. z 2019 r. poz. 1816.
5. Dz. U. z 2021 r. poz. 514.
6. Należy zaznaczyć, że w stosunku do jednej zabawki można było stwierdzić wystąpienie kilku nieprawidłowości formalnych, dlatego liczby podane w nawiasach nie sumują się.
7. Jeden podmiot mógł wprowadzać więcej niż jedną zabawkę objętą projektem.
8. Poz. 51 i poz. 52 załącznika XVII do rozporządzenia (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) – Dz. Urz. UE L 396 z 30.12.2006 r., str. 1, z późn. zm.
9. the EU rapid alert system for dangerous non-food products (inaczej Safety Gate) – system utworzono na mocy dyrektywy 2001/95/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 3 grudnia 2001 r. w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów (Dz. Urz. UE L 11 z 15.01.2002 r., str. 4, z późn. zm.). Co tydzień (w każdy piątek) zgłoszenia są publikowane w jęz. ang. na stronie Komisji Europejskiej pod adresem: <https://ec.europa.eu/safety-gate-alerts/screen/webReport#weeklyReports>